

A Magyarországi Németek Elűzetésének Emléknapja – a „málenkij robotra” hurcolás évfordulója

A magyar Országgyűlés 2012-ben nyilvánította január 19-ét a magyarországi németek elhurcolásának és elűzetésének hivatalos emléknapjává. Ezzel Magyarország lett az első európai állam, amely elismerte a német kisebbség 1944/1945-ös üldözésének igazságtalanságát. A dátum azért szimbolikus, mert a jogaitól, állampolgárságuktól és vagyonuktól megfosztott, elűzött magyarországi németek első transzportja éppen január 19-én indult útnak Budaörsről. Összesen mintegy kétszázezer embert vagoníroztak be és telepítettek ki.

1946. január 19-én a fővároshoz közeli Budaörsön magyarországi német családok tucatjainak kellett házaikat elhagyniuk, hogy aztán Németország irányába tartó marhavagonokba zsúfolódva hazájukból is kikényszerítsék őket. Ezzel kezdődött el mintegy 200 000 magyarországi német elűzetését hozó tragikus eseménysorozat. Szinte nincs olyan magyarországi német család, amelyet a második világháború alatt, vagy azt követően ne érintettek volna valamilyen formában ezek a gyógyíthatatlan sebeket okozó intézkedések. Magyarországi németek százezreit érte kemény sorscapásként a „málenkij robotra” történő elhurcolás, a jogfosztás, a vagyonvesztés. Ezek túlélését sokak számára csak a nagyon erős családi kötelékek vagy a szerencse tette lehetővé.

A Magyarországi Németek Elhurcolásának és Elűzetésének Emléknapján, január 19-én rájuk emlékeztek a hercegiúti Kisboldogasszony-templomban. Szentmisét tartottak, amit koszorúzás követett.

Rák József polgármester beszédében kiemelte, hogy a község múltjának feltárása és megőrzése jelenti identitásuk alapját. Nagy János, a Miniszterelnöki Irodát vezető államtitkár arról beszélt, hogy nyolcvan évvel ezelőtt kétségbeesett emberek sokaságát hurcolták el. Hercegiút lakosságának egyhatodát vitték munkatáborokba. A szenvedésekért kárpótolni nem lehet senkit, hiszen a kommunista diktatúra hallgatásra kényszerítette a hazatért túlélőket. Az államtitkár azt is mondta: Szent István király kora óta a németek és magyarok társak az államépítésben, sorsuk összefonódva jelöli ki az utat valamennyiünk számára.

Ritter Imre, német nemzetiségi képviselő, az Országgyűlés Magyarországi Nemzetiségek Bizottságának elnöke német nyelven is elmondott beszédében kiemelte: a többszáz hazai sváb családot ért, máig felfoghatatlan tragédia mély nyomott hagyott a magyarországi német közösségben. Hozzátette, sokan gondolják azt, hogy a második világháború már csak történelem, de valójában napjainkig is érezhető hatásai vannak. A hazai német közösségek feladata ma az, hogy az elhurcolt édesanyák és édesapák, testvérek emlékét megőrizzék.

A község életét meghatározó eseményről tudni kell, hogy a sváb ősökkel rendelkező település lakóinak egyetlen „bűne” a származásuk volt. Az 1944. december 22-én született 0060. számú együttes frontparancs alapján ugyanis a hadban álló hadsereg „mögöttes területén elvégzendő közmunkára” szántak a német származású emberek voltak. Legtöbbjüknek ez embertelen bányamunkát, vagy építkezéseken végzett nehéz fizikai tevékenységet jelentett.

Habár a magyarországi németek szisztematikus kitelepítése 1946 elején indult, szenvedéseik azonban ennél korábban kezdődtek. Miközben 1944-1945-ben Magyarország hadszínterré változott, har-

mincöt-negyvenezer német nemzetiségű magyar állampolgárt hurcoltak származása miatt – az említett szovjet parancsra, de a magyar hatóságok hathatós közreműködésével – kényszermunkára a Szovjetunióba. Az elhurcolt, többnyire tizenhat és negyven év közötti fiatal nő és férfi közel egynegyede a munkatáborokban vesztette életét. A háború befejezését követő kitelepítéseknek több oka is volt. A jogalapot az 1945. november 20-án, a Szövetséges Ellenőrző Tanács által hozott rendelkezés biztosította rá, de tény, hogy a magyar hatóságok már jóval korábban a kitelepítés előkészületein munkálkodtak. A magyarországi német közösség tagjait ugyanis minden jogalap nélkül internálták, összeköltözésre kényszerítették őket, vagy házaikba magyar nemzetiségű menekülteket, szomszédos országból kitelepítetteket költöztettek be. Ezek az intézkedések időben több vonatkozásban is megelőzték a tulajdonfosztások és kitelepítések magyar jogi kereteit, velük kész tények elé akartak állítani mindenkit, hiszen a földosztás és a *Csehszlovákiából* kitelepített magyarok befogadásának kérdése minden tekintetben elsőbbséget élvezett.

A svábok elűzetésének mértéke azonban messze elmaradt a kormány által tervezettétől. 1946-ban közel százhetvenezer, 1947-ben további ötvenezer magyarországi német kényszerült elhagyni a hazáját. Elsősorban Németország amerikai zónája volt útjuk végállomása, de a kitelepítettek ötöde a szovjet zónába került. Háromszáznegyvenezer Duna-menti svábot – akiknek a neve még a kitelepítendőek listáján szerepelt – már nem sikerült elűzni. Ennek egyik oka az volt, hogy a szövetségesek már nem kívántak további menekülteket az általuk megszállt területekre befogadni, másrészt a magyar hatóságok is képtelenek bizonyultak a földosztás keretében végrehajtandó ki- és betelepítések hatékony koordinálására.

Bár a Minisztertanács 84/1950. (III. 25.) MT számú rendelete a Magyarországon maradt magyarországi németeket jogaikba vissza helyezte – biztosítva számukra a jogegyenlőséget –, valójában azonban a mindennapokban a népcsoport tagjai még évtizedekig hátrányos megkülönböztetésnek voltak kitéve.

Forrás: LdU Presse

